

EDITORIAL BRUGUERA LA CAIGUDA D'UN IMPERI

Aquesta setmana es fa efectiva la venda del 90 per cent de les accions de l'Editorial Bruguera a l'empresari Leo Antunez. La família Bruguera, però, conservarà un simbòlic i sentimental 10 per cent de l'empresa.

Així acaba una etapa important d'una de les més grans empreses editorials del país. Bruguera va renèixer com a editorial d'entre les seves cendres en acabar-se la guerra civil, en un pis petit del Passeig de Gràcia, sense capital i amb els immobles de l'antiga editorial familiar «El gato negro» embargats.

Des d'allà l'editorial aconseguí moments d'èpica, que li van permetre aixecar el vol sobre l'oceà i aconseguir el mercat llatinoamericà. L'empresa, sota la batuta de Francesc Bruguera, pare-padrone del consorci, va proveir material de lectura, i potser acostumar a llegir, el públic popular i il·lustrat de la postguerra amb edicions de «tebeos», cromos i novel·les «de a duro» per ajudar a passar les penes. Això va proporcionar a l'editorial uns diners segurs que més tard es van fondre quan es va perdre el mercat de l'Amèrica Llatina, llavors l'empresa es va arriscar en edicions culturals més pretensioses.

Empresa escola

Bruguera va ser una escola, i a l'estil de l'èpica, empresa familiar, per a tota una promoció de bons periodistes i dibuixants que van passar per allà amb tota la il·lusió dels vint anys. Els joves creadors es van rebel·lar més tard en contra de l'empresa, però malgrat tot, encara guarden per l'editorial, i per aquelles èpoques difícils, de treballar molt i guanyar poc, un record entre crític i emocionat. «Per a tots els qui van treballar allà, la mort de Bruguera és una mica com la mort de la nostra joventut, vam deixar allà una bona part de la nostra vida i per això aquesta és una desaparició que ens afecta», diu Francesc González Ledesma, periodista ara de «La Vanguardia», guardonat fa poc amb el premi Planeta. Francesc Bruguera havia estat capità de l'exercit republicà i després de la guerra va intentar, junt amb el seu germà Pantaleó, recuperar l'antiga editorial familiar «El gato ne-

gro», però estaven sense diners, amb els locals hipotecats (hipoteca que no es va poder aixecar fins als anys seixanta) i amb greus dificultats per inscriure davant la censura franquista l'empresa amb el mateix nom d'abans. Al pis del Passeig de Gràcia 78, Francesc Bruguera, amb quaranta anys, vigorós i vital, imposava el seu propi ritme a l'equip editorial que aleshores estava compost per Rafael González, Víctor Mora, Josep Maria Lladó i González Ledesma. Francesc Bruguera era el primer a arribar i l'últim a marxar, «si sortíem molt tard» recorda en Víctor Mora. Aquella mena d'estajanovisme «feia possible que cada setmana sortissin de l'incipient editorial moltes publicacions. Malgrat les crítiques al seu rigor i a la seva rigidesa personal, tots els companys de feina recorden Francesc Bruguera com un home tenaç, amb un gran coneixement comercial, previngut, però sobretot com un gran organitzador. Bruguera oferia aquella estranya protecció que dona el patró paternalista, «Tots confiaven en ell», es recorda que fins i tot l'any 57, quan Víctor Mora va estar a la presó, va continuar rebent el sou. Una de les raons del declivi de l'editorial es pot atribuir al simple fet que Francesc Bruguera (FB) no va comptar amb el successor adequat, i deixa sense rei el regne que havia arribat a edificar. En definitiva, es tractava d'una difícil successió.

Refugi de «rojos»

Editorial Bruguera va ser l'escola de plomes i pinzell de l'actual món periodístic barceloní. A més de Víctor Mora, van passar per les seves planes Perich, Joan Marín, «Gin», Cifré, Peñarroya, i molts d'altres. «El noranta per cent de la galàxia d'artistes que es va formar a Bruguera, era gent que havia servit en el camp de la democràcia, els qui no es van exiliar, o que van tornar de l'exili a França. Eren clandestins, o lligats al món de l'espec-

tacle com Àngel Carmona, José Mas, en l'actualitat executiu d'Agostini-Planeta Editors, o catalanistes que redactaven textos, com Josep Maria Lladó. Hi havia gent amb família a la presó, sindicalistes com Eugeni Rodríguez o Josep Diaz. I entre els col·laboradors, n'hi havia moltíssims que treballaven sota un pseudònim, perquè en alguns casos els seus noms eren prohibits», diu Vicenç Palomares, editor-adjunt de l'editorial.

També és prou coneguda l'oportunitat que Bruguera va donar a molts escriptors joves que després van aconseguir molta popularitat com Corín Tellado, Miquel Couso, Marcial Estefanía, Fidel Prado, Juan Lozano (Carlos de Santander), etcètera.

Història de l'èpica

Bruguera va arribar a obrir delegacions a Buenos Aires, Bogotà, Mèxic, Caracas, Rio de Janeiro, etcètera. A partir dels anys seixanta es va convertir en el més important nucli impressor de Barcelona.

Durant una segona etapa l'editorial va intensificar les edicions de *best-seller* i novel·les d'autors coneguts, com ara *No seràs un extrany* o *Èxodo*, famoses per les versions cinematogràfiques. Al final de la dècada del seixanta va treure al mercat una col·lecció editada en català «Els quaderns de cultura», amb vocació d'universitat popular.

Posteriorment va començar a dur a terme una política editorial amb més pretensions culturals i fa accessibles els clàssics amb edicions de butxaca que no sempre són acurades quant a disseny i format. Es van editar clàssics francesos i alguns que no havien estat traduïts al castellà abans, amb pròlegs de notables intel·lectuals del país. Més o menys fa un any i mig que es va començar la col·lecció en català «Llibres del mirador», amb 6.000 exemplars, que era com una rèplica a la col·lecció «Libro amigo». També s'han de ressal-

tar col·leccions més literàries, com «Narradores de hoy» que surt poques vegades l'any i que va portar a Espanya *Crónica de una muerte anunciada* de García Márquez, amb la xifra d'un milió d'exemplars. Malgrat aquests intents més culturalitzadors, Bruguera va continuar amb la seva producció de còmics, novel·les de quiosc (que de les dues pessetes inicials van passar a costar les 90 d'ara), les publicacions setmanals—no menys de vint-i-cinc i els contes infantils il·lustrats, en les versions castellana i catalana.

Història d'una crisi

«Bruguera va adquirir aires i maneres de fer de gran empresa—diu González Ledesma—i això va ser dolent per a la llibertat de creació de la gent que hi treballava, que a sobre s'afegia a l'autocensura que imposava la mera existència de la censura general. I quan tota aquella gent es va adonar que havia de fer una feina molt creativa a cop de corneta, se n'ana va d'allí. Mora, Perich, Oliván, van deixar Bruguera. A Peñarroya i a Cifré els van fer fora perquè no s'adaptaven a aquell règim laboral tan estricte. Com a resultat, Bruguera va perdre l'esplèndid equip humà que ella mateixa va aconseguir de crear, i ja al final dels anys seixanta, quan la gent començava a marxar, un s'adonava que allà començava la decadència del imperi».

Malgrat tot això, la gran crisi de Bruguera va estar generada per la pèrdua del mercat llatinoamericà, que era el que permetia fer unes grans tirades d'exemplars, impensables si només s'adrecessin al públic espanyol. D'una banda amb les dictadures que van esquitxar el continent, i de l'altra, el fet que governs revolucionaris trobessin els països empobrits per la mateixa crisi que els va fer, a ells, arribar al poder, el mercat llatinoamericà en crisi optà per la suspensió de pagaments, i els llibres exportats allà eren de difícil recuperació. Per altra part, alguns països sud-americans van començar a editar els seus propis llibres.

L'eufòria general de la inversió al començament de la dècada dels setanta va portar Editorial Bruguera a la compra de terrenys i a la construcció d'immenses naus per a tallers a Parets del Vallès. Aquesta adquisició no va revertir en els esperats guanys per a l'empresa i van esgotar les reserves de l'editorial que es va veure abocada a sol·licitar un crèdit, recurs que mai no havia utilitzat fins llavors.

Un altre factor que va intervenir en la crisi va ser la reconversió de la demanda. Arran de l'inici del procés democràtic espanyol es va diversificar molt l'oferta editorial, «abans el públic cult buscava edicions estrangeres i la resta es refugiava en les revistes d'evasió, les edicions populars i «els tebeos» que els oferia Bruguera» comenta Palomares. Encara que l'editorial va intentar una política editorial amb més pretensions culturals no va aconseguir de connectar amb el nou públic lector i va descurar el públic més popular que havia estat el seu principal suport.

A l'època florent, Bruguera va arribar a tenir 1.500 treballadors: 200 a la part editorial, 500 a la comercial i 800 a la industrial. Després de la suspensió de pagaments ja aixecada, i les baixes voluntàries incentivades, van quedar reduïts a gairebé la meitat, 800. Donada la gran infraestructura que encara posseïx, Editorial Bruguera és en condicions de tornar a començar.

Verónica Ruz

EL CAPITAN TRUENO

L'emoció del «continuarà», l'ansietat de quedar-se penjat en una història de ninots entre les planes d'una revista il·lustrada, en aquelles llargues vesprades sense televisió, ens ajudava a acabar el que semblava inacabable. Els innumerables personatges que prenien vida davant els inquietos ulls infantils encara són a la retina. Només ens cal tancar el ulls per veure el «reporter Tribune» (que en *todas partes se mete*) de Cifré, «Doña Urraca» de Miquel Bernet,

l'inefable «Don Pio» de Peñarroya, les germanes «Gilda» de Vázquez, «Carpanta» d'Escobar o «El cachorro» d'Iranzo.

Per les planes de Bruguera ens va arribar també el primer «Asterix» traduït pel Perich.

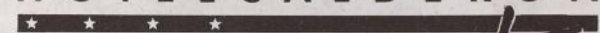
Cap a mitjans dels anys cinquanta i per encàrrec del director de l'editorial, Víctor Mora—llavors signava Víctor Alcazar—creà el personatge de «El capitán Trueno». «Jo era tant ignorant que en aquella època em pensava que els

còmics eren subcultura», diu l'autor. El dibuixant valencià Miquel Ambrosio Zaragoza creà gràficament el personatge d'aquella història setmanal que ben aviat es va convertir en l'heroi més popular de l'editorial.

Fa escassament un mes s'ha resolt el plet entre l'editorial i el creador perquè es reconegues a Víctor Mora la paternitat del seu personatge.

Verónica Ruz

HOTEL CALDERON

Restaurant

Obert al públic en general. Especialitats de la cuina basca.
Menú especial «Amics dels migdies». Chef: José Manuel Lashayas.
Restauració: José M. Guinovar.

NH
HOTELS

Rambla Catalunya, 26 08007 Barcelona
Tel. (93) 301 00 00 Telex 51549-HOCAA-E